

ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ І МІЖКУЛЬТУРНИХ ВИМІРІВ МЕНЕДЖМЕНТУ

(РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ: КУРИЛЯК В. МЕНЕДЖМЕНТ: МІЖЦИВІЛІЗАЦІЙНІ І МІЖКУЛЬТУРНІ ОСНОВИ : [МОНОГРАФІЯ] / В. КУРИЛЯК. – К. : КОНДОР, 2010. – 482 С.)

1 січня 2000 року світ урочисто вступив у нове тисячоліття від Різдва Христового. Найкращі надії оволодівали націями, народами й громадянами планети в цей час. Організація Об'єднаних Націй прийняла "Декларацію тисячоліття", у якій керівники держав і урядів засвідчили готовність нести колективну відповідальність за торжество принципів людської гідності, справедливості й рівності на глобальному рівні. Особлива увага міжнародного співтовариства надається проблемам використання можливостей, що відкриваються в умовах глобалізації. У "Декларації тисячоліття" визначається, що головною задачею, яка стоїть сьогодні, є забезпечення того, щоб "глобалізація стала позитивним фактором для всіх народів світу". Така постановка проблеми сучасності обумовлена тим, що попри широкі можливості, які відкриває глобалізація, її благами нині користуються вельми нерівномірно й нерівномірно розподіляються її результати. При цьому в невідповідному становищі опинилися країни, що розвиваються і трансформуються. У той же час управління глобалізацією, яке здійснюється зараз, за надто часто призводить до погіршення становища найбідніших верств населення. Так, лібералізація ринку капіталу, яку відстоював МВФ, збільшила нестабільність світових ринків, а лівова частка тягот від цієї нестабільності лягла на найбідніші країни.

Визнаючи позитивність глобалізації для розвитку сучасної цивілізації, треба зазначити, що її ефекти не досягаються автоматично. Більше того, за умов стихійного розвитку негативні результати можуть перебивати ту користь, яка очікується на наднаціональному, національному й індивідуальному рівнях. На це вказує глобальний характер загроз проживанню людства на планеті: глобальне потепління, забруднення довкілля, пандемії та епідемії, енергетичний дефіцит тощо. Тож реалізація нових можливостей розвитку людської цивілізації, що відкриваються завдяки глобалізації, потребує розробки відповідних форм і методів управління, у зв'язку із чим рецензована монографія набуває надзвичайної актуальності.

Автор поставила перед собою мету виявлення світових закономірностей, тенденцій та новітніх методів менеджменту у сфері міжцивілізаційних і міжкультурних відносин, орієнтованих на використання їх у сфері управління українською економікою. Успішне вирішення цих завдань дозволило послідовно розкрити предмет дослідження та обґрунтувати концепції менеджменту, що складає наукові основи управління позаекономічними процесами в системі міжнародних

відносин. Монографічне дослідження складається із шести розділів, що за логікою подання матеріалу згруповані в три частини.

Перша частина книги "Цивілізаційно-культурні засади глобальної економічної інтеграції" починається з розділу "Соціокультурні фактори в системі менеджменту". У ньому достатньо обґрунтовано показано, що на прискорення глобальних світоцивілізаційних процесів після Першої світової війни найбільший вплив справили десять знакових подій: Празька мирна конференція, Велика депресія, Друга світова війна, становлення світових економічних центрів, холодна війна, деколонізація Африки та Південної Азії, в'єтнамські війни, глобалізація фінансових ринків, міжнародна іпотечна криза, крах комунізму. Одночасно в економічній теорії були розроблені кейнсіанська макроекономіка, монетарні основи платіжного балансу; макромоделі відкритої економіки; монетаризму, моделі плаваючих валютних курсів; макроекономіка пропозиції; нова класична макроекономіка; Вашингтонський консенсус; таргетування інфляції.

У подальшому дослідженні автор виходить із того, що нині світова економіка ввійшла в ту фазу свого розвитку, коли вона потребує становлення нового порядку. Основними подіями, які започаткували й прискорюють цей процес, є: крах системи планової економіки в СРСР і Центральній та Східній Європі; економічні реформи в Китаї та Індії; експортоорієнтовані стратегії економічного зростання у Східній Азії; накопичення величезних валютних резервів у країнах, що розвиваються; формування в розвинутих країнах боргової та ігрової економіки; світова фінансова криза; енергетичні війни в Європі; самопроголошення Великої двадцятки; формування п'ятої світової економічної системи. У теоретичному плані ці тенденції можуть отримати наукову основу завдяки таким ідеям, як забезпечення відповідальної глобалізації; здійснення збалансованого економічного зростання на основі великої кількості полюсів зростання; глокалізації; добровільної передачі влади у великих фірмах від акціонерів до найманих менеджерів ("техноструктури") або посилення ролі кваліфікованого персоналу порівняно з власниками капіталу; розширення сфери використання планових методів і паралельне з ринковими їх існування; інформатизація економіки; пошук моделі формування світового уряду. У розділі значна увага приділена міжцивілізаційним чинникам глобальної економічної інтеграції, інтернаціоналізації та культурницькому фактору в системі глобальної економіки. У ній до-

мінуючою є позиція автора, що світ рухається до євроатлантичної цивілізації. Успішне освоєння його культури - запорука результативної гонки за лідерами.

У другому розділі "**Довіра в інтегрованій світовій економіці**" вперше в українській економічній літературі досліджується проблематика довіри, актуальність якої особливо чітко означилася на тлі світової економічної і фінансової кризи 2008 року. У монографії виділяються чотири аспекти: довіра як категорія економічної науки; довіра в системі міжнародних економічних відносин; довіра на валютно-фінансовому ринку України і менеджмент довіри. Для дослідника довіра являє собою найважливіший ресурс економіки, що зменшує потребу в обігових коштах, оптимізує витрати на страхування ризиків й антикризові заходи, сприяє зростанню інвестиційних потоків.

Друга частина монографії "**Інтернаціоналізація економіки та розвиток міжнародного менеджменту**" складається з двох розділів і присвячується дослідженню управлінських проблем як на мікро- і макро-, так і на наднаціональному рівнях. У третьому розділі "**Теоретичні основи менеджменту глобального простору**" систематизуються численні теорії абсолютних і відносних переваг, що розвинулися на основі ідей А. Сміта, Д. Рікардо, М. Кассона, Е. Гекшера, Б. Оліна, В. Леонтьєва, М. Портера, П. Самуельсона, Т. Левіта, Р. Алібера. Автор формує концепцію міжнародної стратегії управління на основі розвитку теорії взаємної вигідності торгівлі на світовому ринку ("гри з позитивною сумою"), неоднакової забезпеченості факторами виробництва, технологічного розриву між країнами, інтрасекторної та міжсекторної торгівлі, трансферу технологій, прямих іноземних інвестицій, "діамантової" теорії підприємництва, олігополістично структурованих ринків, олігополістично паралельної поведінки, монополічних переваг, квазімонополічних прибутків, життєвого циклу товару, трансферу ресурсів, біхевіористичної теорії інтернаціоналізації, ефекту масштабу.

Тенденції організаційних перетворень транснаціональних компаній, менеджменту персоналу та паблік афеарз на іноземному дочірньому підприємстві, взаємодію ТНК з національними та наднаціональними організаціями розглянуто в четвертому розділі "**Організація діяльності підприємства з іноземним капіталом**". Зокрема, аналіз показав, що здійснювати *Joint Venture* тим легше, чим менші відмінності в масштабах між підприємствами-партнерами. Через складність спільної діяльності підприємств, на яких працюють представники різних національностей, можуть виникати конфлікти, тому велике значення приділяють здатності управляти конфліктами. Необхідність високоефективного управління конфліктами зростає тоді, коли послаблюється позитивне сприйняття (етап "медового місяця") і культурні відмінності між партнерами чітко простежуються. Для того, щоб високоефективно використати конфлікти, які постійно виникають на цьому етапі, кризові настрої не мають змінюватись у напрямку обмеження зв'язків з партнерами, а вести

до підвищення чутливості щодо їхніх культурно зумовлених цінностей.

Останя третя частина монографії - "**Міжкультурна взаємодія в системі економічних відносин**" - присвячена обґрунтуванню міжкультурних викликів у системі менеджменту. У п'ятому розділі "**Економіка міжкультурних процесів**" проаналізовано культурні виміри в економіці та використання менеджменту для забезпечення їх ефективності. Особливе місце в розділі відведено таким неоднозначним питанням сьогодення як стратегічні альтернативи, соціально-культурне середовище міжнародного менеджменту і маркетингу включно з їх демографічними й нормативними вимірами. При цьому зазначається, що існує особливо мало досліджень, які базуються на культурно-порівняльному аналізі символічних взаємодій споживачів. В інтерпретації автора, соціально-культурне середовище - компонент макросередовища, що охоплює соціально-організаційний вимір (сім'я, соціальне розшарування, вплив лідера), демографічний вимір (структурні характеристики населення: вік, розмір доходу, професія, національність, віросповідання) і нормативний вимір (система суспільних цінностей і норм, моделі поведінки).

У шостому розділі монографії - "**Розвиток методів міжкультурного менеджменту фірми**" - ґрунтовно розкривається менеджмент культурних відмінностей у рекламних комунікаціях на світовому ринку, культура мотивації й лідерства в системі прийняття рішень та методи організації діяльності інтернаціональних команд на міжнародному підприємстві. Для практичного менеджменту значний інтерес викличе розвиток міжкультурних норм менеджменту ведення переговорів.

Оцінюючи монографію в цілому, слід зазначити, що автору вдалося розробити основи міжкультурних питань менеджменту. Разом із тим, доцільно звернути увагу й на те, що коло проблем цивілізаційного і культурного характеру, які впливають на сучасний розвиток світової економіки такий широкий, що в одній роботі неможливо охопити й однаково глибоко дослідити всі проблеми. До того ж коло питань в умовах глобалізації розширюється прискореними темпами. Це дає підстави сподіватися, що рецензована монографія слугуватиме теоретико-методологічною базою для подальших досліджень нових пріоритетів у системі управління позаекономічними факторами функціонування світової економіки та міжнародних економічних відносин. Книга стане корисною для наукових працівників та керівників різних рівнів, державних службовців, викладачів вищих навчальних закладів і студентів.

В. І. Ляшенко,
доктор економічних наук,
завідувач відділу Інституту
економіки промисловості НАН України